

Inte ett självklart val:

En litteraturstudie om vaccintveksamhet

Not an obvious choice:

A literature review about vaccine hesitancy

Författare: **Elin Kulle Eklöv och Emma Rosdahl**

VT 2023

Examensarbete: *Kandidat, 15 hp*

Huvudområde: *Sjuksköterskeprogrammet, Omvårdnadsvetenskap*

Institutionen för hälsovetenskaper, Örebro universitet.

Handledare: Magdalena Costyson, Universitetsadjunkt, Örebro universitet

Examinator: Annica Kihlgren, Professor, Örebro universitet

Sammanfattning

Bakgrund: Vaccination har varit en viktig faktor för folkhälsan genom tiderna, men antalet vaccinerade i världen har minskat. En del i sjuksköterskans arbetsuppgifter är att arbeta hälsofrämjande genom att utbilda patienter och befolkning om vaccination och sjukdom. Tveksamhet mot vaccin kan utgöra ett hot mot folkhälsan och sjukdomar riskerar att komma tillbaka om vaccinationsgraden minskar ytterligare.

Syfte: Syftet var att beskriva möjliga orsaker till personers tveksamhet gällande vaccination.

Metod: En deskriptiv litteraturstudie med systematisk sökning. I studien inkluderades 13 vetenskapliga artiklar från databaserna PsychInfo, Medline och Cinahl. Kvalitetsgranskningar genomfördes med stöd av Kristenssons *Bedömning av tvärsnittsstudier* samt SBU's granskningsmallar. Integrerad analys enligt Kristensson tillämpades vid analys av data.

Resultat: Resultatet sammanfattades under tre huvudkategorier med tillhörande underkategorier. Huvudkategorierna som identifierades var *Bristande kunskap om vaccin*, *Ett personligt ställningstagande* och *Bristande tillit och förtroende*. Vanligast förekommande orsaker till vaccintveksamhet var oro för innehåll och biverkningar, brist på information, ifrågasättande av behovet med vaccinering samt bristande tillit till sjukvård och samhälle.

Slutsats: Flera orsaker till personers tveksamhet inför vaccination kunde identifieras. Sjuksköterskor som erhåller kunskap om möjliga orsaker skulle i det kliniska arbetet kunna bidra med ökat stöd vilket på sikt skulle kunna bidra till ökad vaccinationstäckning.

Nyckelord: *Immunisering, Tveksamhet, Vaccination, Vaccintveksamhet*

Abstract

Introduction: Vaccination has been an important factor for public health through the ages, the number of people vaccinated in the world has decreased. Part of the nurse's duties is to do health promotion work by educating patients and the population about vaccination and disease. Vaccine hesitancy can pose a threat to public health and diseases are at risk of returning if vaccination rates decrease further.

Purpose: The aim was to describe possible reasons for people's hesitation regarding vaccination.

Method: A descriptive literature review with systematic search. The study included 13 scientific articles from the databases PsychInfo, Medline and Cinahl. The quality of the articles was reviewed with support of Kristenssons *Bedömning av tvärsnittsstudier* and SBU's quality review. Integrated analysis according to Kristensson was applied when analyzing the data.

Results: The results were compiled under three main categories with subcategories. The main categories identified were *Lack of knowledge about vaccines*, *A personal statement* and *Lack of trust*. The most common reasons for vaccine hesitancy were concerns about content and side effects, lack of information, questioning the need for vaccination and lack of trust in healthcare and society.

Conclusion: Several reasons for people's vaccine hesitancy were identified. Nurses receiving knowledge about possible reasons might in their clinical work be able to contribute with support which possibly could result in higher vaccination rates.

Keywords: *Immunization, Uncertain, Vaccination, Vaccination hesitancy*

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	5
1.1. Vaccinering	5
1.2. Vaccination genom tiderna	5
1.3. Sjuksköterskans arbete	6
1.4. Teoretisk referensram - Empowerment	7
2. Problemformulering	7
3. Syfte	7
4. Metod	7
4.1. Design	7
4.2. Datainsamling	7
4.3. Urval	8
4.4. Kvalitetsgranskning	8
4.5. Dataanalys	9
4.6. Forskningsetiska överväganden	9
5. Resultat	9
5.1. Bristande kunskap om vaccin	10
5.1.1. Oro för innehåll och biverkningar	10
5.1.2. Brist på information	10
5.2. Ett personligt ställningstagande	11
5.2.1. Behovet av vaccin finns inte	11
5.2.2. Tron på det naturliga immunförsvaret.....	11
5.2.3. Ytterligare personliga skäl	12
5.3. Bristande tillit och förtroende	12
5.3.1. Misstro mot samhälle och ledning	12
5.3.2. Sjukvårdens pålitlighet kan ifrågasättas	13
6. Resultatsammanfattning	13
7. Diskussion	13
7.1. Metoddiskussion	13
7.2. Resultatdiskussion	15
8. Slutsats	17
Referenslista	
Bilaga 1 Sökmatrix	
Bilaga 2 Artikelmatrix	

1. Bakgrund

1.1. Vaccinering

Smittsamma sjukdomar kan förhindras genom vaccination (Folkhälsomyndigheten, 2023). En annan benämning för vaccination är aktiv immunisering (Melhus, 2019). Vaccinering innebär att smittämnen under kontrollerade former administreras till kroppen i syfte att skydda mot infektion (Statens beredning för medicinsk och social utvärdering [SBU], 2009). Vacciner förekommer i olika former; levande försvagade vacciner samt avdödade vacciner och kan riktas mot antingen virus eller bakterier. Administrering av vaccin kan ske på olika sätt beroende på typ av vaccin och patientens ålder. Vanligast förekommande är intramuskulär injektion, men även subkutan injektion, intrakutan injektion samt oral och nasal administrering används (Folkhälsomyndigheten, 2022a; Region Stockholms läkemedelskommittés expertgrupp för vaccinationer, 2022).

WHO (2020) belyser att vaccin är säkra och att allvarliga biverkningar sällan förekommer. Biverkningar som kan förekomma i samband med vaccination är ömhet vid instickstället och ibland tillfällig låg feber. Efter vaccination skapas antikroppar och immunförsvaret stimuleras till att reagera mer effektivt när kroppen utsätts för samma smitta ytterligare en gång (Folkhälsomyndigheten, 2022a; Melhus, 2019; SBU, 2009). Immunitet innebär att kroppen har en ökad motståndskraft mot smittämnen vilket kan uppnås genom vaccination (SBU, 2009). När antalet vaccinerade eller personer som uppnått naturligt försvar är större än gränsvärdet för flockimmunitet förhindras smittspridning (Plans-Rubió, 2012). Flockimmunitet medför att de som inte är vaccinerade indirekt får ett skydd på grund av den förhindrade smittspridningen i samhället. Vaccinering kan därför bidra med ökat skydd på individ- och samhällsnivå (Folkhälsomyndigheten, 2022a; Region Stockholms läkemedelskommittés expertgrupp för vaccinationer, 2022).

1.2. Vaccination genom tiderna

Vaccinationer har bidragit till att svåra sjukdomar som tidigare var vanliga har minskat eller försvunnit (Folkhälsomyndigheten, 2023). Virussjukdomen smittkoppor drabbade förr många personer världen över och kunde vara en del av personers vardag. I Europa dog under 1700-talet cirka 60 miljoner personer av infektionen där 90 procent beräknades vara barn. (Folkhälsomyndigheten, 2013). Genom vaccinering, var smittkoppor den första sjukdomen som kunde utrotas (Folkhälsomyndigheten, 2013; Statistikmyndigheten [SCB], 2021). Läkaren Edward Jenner upptäckte under 1700-talets slut att mjölkerskor som tidigare drabbats av kokoppor inte insjuknade i smittkoppor. Genom att medvetet infektera personer med kokoppor skapade Jenner det första vaccinet som hade en skyddande effekt mot de mer skadliga smittkopporerna (SCB, 2021). År 1801 vaccinerades den första personen i Sverige mot smittkoppor. Obligatorisk vaccination infördes år 1816 och bidrog till att dödligheten minskade kraftigt även om sjukdomen då ännu inte var utrotad. Genom ett globalt vaccinationsprojekt ansågs sjukdomen vara utrotad år 1980 (Folkhälsomyndigheten, 2013).

Läkaren Andrew Wakefield och hans kollegor publicerade år 1998 en studie med ett påstått samband mellan vaccin mot mässling, påssjuka och röda hund (MPR) och autism (Olpiński, 2012; Sathyanarayana Rao & Andrade, 2011). Studien medförde att antalet vaccinationer minskade på grund av föräldrars oro för autism. Wakefields studie motbevisades av flera andra studier som visade att det inte finns något samband mellan autism och MPR-vaccinet. Tydliga brister i Wakefields studie i kombination med andra studiers resultat gjorde att studien drogs tillbaka (Sathyanarayana Rao & Andrade, 2011). Wakefields studie influerade

antivaccin rörelsen och även om hundratals studier inte kunnat påvisa något samband mellan vaccin och autism lever tron om sambandet kvar hos vaccininmotståndare (Olpiński, 2012).

Vaccinationer är en av de viktigaste bidragande faktorerna för folkhälsa i världen (Folkhälsomyndigheten, 2023; World Health Organization [WHO], 2022). Tveksamhet mot vaccin är ett hot mot folkhälsan och riskerar att hindra framstegen som vaccination har medfört för att förebygga smittsamma sjukdomar (WHO, 2019). Idag finns vacciner för många livshotande sjukdomar och vaccination beräknas förhindra cirka 3,5-5 miljoner dödsfall per år i världen. För att förhindra utbrott av infektionssjukdomar har vaccin en betydande roll (WHO, 2023). Utan vaccin skulle sjukdomarna vi idag vaccinerar mot riskera att komma tillbaka (WHO, 2020). I Sverige finns det nationella vaccinationsprogram där regeringen beslutar vilka sjukdomar som ska ingå i programmen. Folkhälsomyndigheten ansvarar bland annat för information om vaccinationsprogrammen och läkemedelsverket följer upp biverkningar (Folkhälsomyndigheten (2022c). Smittskyddslagen styr de nationella vaccinationsprogrammen (Smittskyddslagen, 2004). Programmen består av särskilda vaccinationsprogram för riskgrupper samt allmänna vaccinationsprogram (barnvaccinationsprogrammet) som skyddar mot 11 olika sjukdomar (Folkhälsomyndigheten 2022c). Enligt WHO (2023) har antalet vaccinerade sjunkit sedan 2020 och år 2021 beräknades 25 miljoner barns vaccinationer uteblivit. Folkhälsomyndigheten (2022b) nämner att det finns frågor och funderingar inför vaccination och att det finns grupper i samhället som av olika anledningar väljer att avstå vaccination.

1.3. Sjuksköterskans arbete

En av sjuksköterskans arbetsuppgifter är att utbilda patienter och befolkning om vaccination och sjukdom (Rogers & Cantu, 2009). I arbetsuppgifterna ingår att ge information och undervisning inom hälsa och att arbeta hälsofrämjande (International Council of Nurses [ICN], 2023). Tidigare forskning visade att en god relation mellan patient och sjuksköterska var viktig för att kunna lyfta frågan om vaccination. Vidare nämndes att sjuksköterskor upplevde osäkerhet då ämnet kunde upplevas som känsligt, däremot var patientutbildning nödvändig för att möta tveksamhet gällande vaccination. Sjuksköterskor upplevde att det kan vara svårt att bemöta patienter som anammat ovetenskaplig emotionell information (Cassidy et al., 2021). För att kunna skapa en bra dialog och ge information behöver sjuksköterskan bygga en förtroendefull relation med patienten. Sjuksköterskan behöver också ha förmågan att anpassa sig efter patientens behov och situation (Rogers & Cantu, 2009). Forskning visade att hjälpmedel som exempelvis affischer och broschyrer kunde underlätta samtal gällande vaccinfrågor med patienter. En del sjuksköterskor uttryckte en brist på sådant material (Cassidy et al., 2021). Enligt Patientlagen (2014) ska information anpassas efter patientens personliga förutsättningar. Vid informationsinsatser ska sjuksköterskan säkerställa att patienten förstått informationen och i de fall patienten avböjer information ska önskemålet respekteras (Patientlag, 2014).

Enligt WHO (1986) ska sjuksköterskan arbeta hälsofrämjande för att individ och samhälle ska kunna uppnå hälsa. Det hälsofrämjande arbetet innefattar att utveckla patienters kompetens och förmåga att identifiera och genomföra åtgärder för att förbättra den egna hälsan (WHO, 1986). Genom att sjuksköterskan erkänner patientens kompetens kan makt omfördelas från sjuksköterska till patient och delaktighet i vården möjliggöras (Tveiten, 2019). Hälsofrämjande arbete är därför sammankopplat med begreppet empowerment (Rootman et al., 2001).

1.4. Teoretisk referensram - Empowerment

Empowerment är ett ramverk för hälsofrämjande arbete som ökat i användning under det senaste decenniet (Tveiten, 2019; WHO, 2006). I vårdsammanhang används begreppet ofta för att hjälpa patienter att ta ansvar för sin hälsa. Patienten är en aktiv deltagare i den egna vården (Cole et al., 2022). Empowermentbegreppet syftar till aktivt partnerskap där sjuksköterskan överlämnar makt och beslutsfattande till patienten (Cole et al., 2022; WHO, 2006). Omfördelningen av makt kan skapa förutsättningar för egenvård, ökad hälsa och livskvalitet (WHO, 2006). Patienten är expert på den egna hälsan samtidigt som sjuksköterskan kan bidra med viktig kunskap och därför anses det delade beslutsfattandet vara viktigt i empowermentprocessen (Cole et al., 2022).

Empowermentarbetet kan bestå av stöd och att ge patientutbildning. Kunskap och förståelse som erhållits genom utbildningen ger patienten en ökad förmåga att hantera och fatta beslut som rör hälsa, med ökad tillfredsställelse som följd (WHO, 2006).

2. Problemformulering

Vaccination skyddar individer och samhälle från smittsamma sjukdomar och utgör en av de viktigaste insatserna för folkhälsan. Tveksamhet mot vaccin utgör därför ett hot mot folkhälsan och riskerar att hindra framstegen som vaccinering har medfört. Sjukdomar som vi idag vaccinerar mot riskerar att komma tillbaka. Antalet vaccinerade i världen har minskat. Det finns grupper i samhället som av olika anledningar väljer att avstå vaccination och Folkhälsomyndigheten beskriver att det förekommer frågor och funderingar inför vaccinering. Genom att ta reda på orsaker till personers tveksamhet gällande vaccinering kan sjuksköterskan få förutsättningar att fånga upp och stödja patienter till att ta grundade beslut och därigenom öka vaccinationstäckningen i samhället.

3. Syfte

Syftet var att beskriva möjliga orsaker till personers tveksamhet gällande vaccination.

4. Metod

4.1. Design

En deskriptiv litteraturstudie med systematisk sökning enligt Kristensson (2014).

4.2. Datainsamling

För att besvara syftet genomfördes litteratursökningar i databaserna PsycInfo, MEDLINE (EBSCO) och CINAHL with Full Text. Meningsbärande ord från syftet identifierades som: *personer*, *tveksamhet* och *vaccination*. Svensk MeSH användes för att översätta från svenska till engelska. Översättningen på de meningsbärande orden resulterade i: *vaccination*, *vaccination hesitancy* och *person*. Sökningar utfördes i databasernas ämnesordlistor APA Thesaurus of Psychological Index Terms, MeSH 2023 och CINAHL Subject Headings för att identifiera korrekt sökterm för varje individuell databas. Sökord och synonymer skiljer sig åt i databaserna, Se Tabell 1. Trunkering (*) användes för att inkludera olika ändelser på några av sökorden. Provsökningar utfördes före den slutgiltiga sökningen.

I de slutgiltiga sökningarna söktes först ämnesord och fritextord enskilt. Synonymer kombinerades med den booleska operatoren OR för att utöka sökningen och generera tänkbara data som svarar på syftet. Sökblocken som bildats med OR kombinerades med AND för att avgränsa och specificera sökningen. Slutligen applicerades begränsningarna peer review, english language och åren 2013-2023. Sökningarna genererade 155 träffar i *PsycInfo*, 164 i *Medline* och 235 i *Cinahl*, Se Bilaga 1 (Sökmatrix).

Tabell 1. Redovisning av ämnesord och synonymer i respektive databas.

SÖKORD	PSYCINFO	MEDLINE	CINAHL
VACCINATION	(DE "Immunization")	(MH "Vaccination")	(MH "Immunization")
TVEKSAMHET	(DE "Vaccination Attitudes") hesitanc* uncertain*	(MH "Vaccination Hesitancy")	(MH "Vaccination Hesitancy") hesitanc* uncertain*
PERSONER	person patient*	person patient*	person patient*

4.3. Urval

Gallring av artiklar utfördes i tre steg i respektive databas. I urval ett lästes samtliga titlar som sökningarna genererat, totalt 554 titlar. Titlarna lästes gemensamt och titlar som ansågs svara på studiens syfte valdes ut. I urval två lästes de utvalda titlarnas abstract. Totalt lästes 70 abstract enskilt och gemensamt för att sedan tillsammans jämföra vilka artiklar som ansågs relevanta att läsa i full text. I urval tre lästes totalt 24 artiklar i full text både enskilt och gemensamt för att sedan tillsammans exkludera de artiklar som inte svarade på studiens syfte. Totalt inkluderades 14 originalartiklar till kvalitetsgranskningen.

Dubletter förekom i databaserna. En artikel exkluderades från sökningen i Medline och en artikel exkluderades från sökningen i Cinahl på grund av inkludering i tidigare sökningar. Inklusionskriterier för litteraturstudien var artiklar som beskrev orsaker till personers tveksamhet gällande vaccination. Exklusionskriterier var artiklar med inriktning mot hälso- och sjukvårdspersonal samt reviewartiklar.

4.4. Kvalitetsgranskning

Kvalitetsgranskning utfördes på inkluderade artiklar. Som stöd för kvalitetsgranskningen användes SBU:s granskningsmall *Bedömning av studier med kvalitativ metodik* för artiklar av kvalitativ metod. För tvärsnittsstudier tillämpades Kristenssons (2014) *Bedömning av tvärsnittsstudier*. Ett gemensamt värderingssystem skapades för att säkra artiklarnas kvalitet där uppfyllda kriterier räknades ut i procent. Artiklar som erhöll 80 procent eller mer bedömdes vara av hög kvalitet, 60 procent eller mer erhöll medelhög kvalitet samt under 60 procent låg kvalitet. Av 14 granskade artiklar exkluderades en artikel som fick bedömningen låg kvalitet i granskningen. Slutgiltigt antal artiklar som inkluderades i studien var 13 stycken och bedömdes ha hög eller medelhög kvalitet, *Se Tabell 2*.

Tabell 2. Kvalitetsbedömning av artiklar.

KVALITETSBEDÖMNING	ANTAL ARTIKLAR
HÖG	6
MEDELHÖG	7
LÅG	1 (Ej inkluderad i studien)

4.5. Dataanalys

En integrerad analys enligt Kristensson (2014) genomfördes på de artiklar som inkluderades i litteraturstudien. Kristenssons integrerade analys kompletterades med att huvudkategorierna fick underkategorier. Analysen genomfördes i flera steg. Innan analysens start skrevs artiklarna ut i pappersform för att lättare kunna markeras med färgpennor. I första steget lästes artiklarna enskilt och sedan tillsammans. Skillnader och likheter i resultatet identifierades, diskussion fördes om fynden och resultat som svarade på litteraturstudiens syfte identifierades och markerades. I nästa steg identifierades huvudkategorier och underkategorier som sammanfattade resultat med liknande innehåll, *Se Tabell 3*. Artiklarnas resultat markerades med färgpennor efter kategori. Till slut sammanställdes resultat som svarade på syftet under respektive kategorier vilket presenteras i litteraturstudiens resultatdel.

4.6. Forskningsetiska överväganden

Före litteraturstudiens start diskuterades den egna förförståelsen inom ämnet. Vid forskning ska förförståelse identifieras och åsidosättas (Kristensson, 2014). En viss förförståelse fanns och dokumenterades på ett papper som följde med under hela processen.

Helsingforsdeklarationen skapades för att skydda personer som deltar i forskning. Principen är att nya forskningsresultat inte är viktigare än forskningsdeltagarnas välmående. Ingen deltagare får komma till skada, integritet och värdighet ska bevaras och konfidentialitet bibehållas. Helsingforsdeklarationen bygger på autonomi och informerat samtycke. All forskning ska gå genom en etisk kommitté för godkännande (World Medical Association [WMA], 2022). En förutsättning för att artiklar skulle inkluderas i litteraturstudien var frivilligt deltagande och godkännande av etisk nämnd, vilket samtliga inkluderade artiklar hade. Inget resultat som besvarade studiens syfte har undanhållits eller plagierats och författarna har efter bästa förmåga bearbetat och presenterat resultatet objektivt.

5. Resultat

Resultatet baseras på 13 vetenskapliga artiklar som beskriver möjliga orsaker till personers tveksamhet till vaccination. Artiklarna är hämtade från databaserna PsycInfo, Medline och Cinahl och är av kvalitativ (5) och kvantitativ (8) metod. Resultatet är uppdelat i tre huvudkategorier och sju underkategorier, *Se Tabell 3*.

Tabell 3 huvudkategorier och underkategorier

Bristande kunskap om vaccin	Ett personligt ställningstagande	Bristande tillit och förtroende
Oro för innehåll och biverkningar	Behovet av vaccin finns inte	Misstro mot samhälle och ledning
Brist på information	Tron på det naturliga immunförsvaret	Sjukvårdens pålitlighet kan ifrågasättas
	Ytterligare personliga skäl	

5.1. Bristande kunskap om vaccin

5.1.1. Oro för innehåll och biverkningar

Oro för vaccinet eventuella biverkningar och innehåll var den mest förekommande anledningen till vaccintveksamhet (Avni-Singer et al., 2021; Celik et al., 2021; Chun et al., 2021; Engelbrecht et al., 2022; Forber-Pratt et al., 2022; Gatwood et al., 2021; Orr & Beck, 2017; Qasim et al., 2022; Scheiber et al., 2023; Shin et al., 2023; Steinmetz, 2022; Tharwat et al., 2022; Wang et al., 2022). Rädsla fanns för både långtids- och korttidseffekter från vaccinet. Kortvariga biverkningar som kunde väcka oro var exempelvis allmän sjukdomskänsla och smärta från injektionsområdet. Långvariga biverkningar handlade exempelvis om allvarlig livslång sjukdom som eventuellt kunde kräva sjukhusvård (Forber-Pratt et al., 2022; Gatwood et al., 2021; Orr & Beck, 2017; Qasim et al., 2022; Shin et al., 2023; Tharwat et al., 2022). Vaccinets säkerhet ifrågasattes och skapade tveksamhet hos en del (Chun et al., 2021; Forber-Pratt et al., 2022; Orr & Beck, 2017). Rädsla för att smittas av infektionen via vaccination var också en bidragande faktor till tveksamhet gällande vaccinering (Scheiber et al., 2023). Ytterligare en faktor var oron att vaccinet skulle ha en negativ påverkan på hälsan och göra individen mer sjuk efter vaccinering än tidigare (Avni-Singer et al., 2021).

Tidigare negativa erfarenheter från vaccinering skapade en tveksamhet inför framtida vaccinationer. Personer som fått biverkningar vid tidigare vaccinationer uttryckte en osäkerhet för att vaccinera sig igen (Celik et al., 2021; Forber-Pratt et al., 2022; Gatwood et al., 2021; Scheiber et al., 2023). Föräldrar till barn som fått reaktioner och överkänslighet efter vaccination var tveksamma till att vaccinera sina barn igen på grund av rädsla att barnen skulle få ytterligare biverkningar. Osäkerhet fanns också hos föräldrar där endast ett av flera barn fått reaktioner (Celik et al., 2021). Bakomliggande sjukdom, allergier, läkares rekommendationer och andra hälsoaspekter som graviditet var faktorer som påverkade tveksamhet i beslutsfattandet om vaccination (Celik et al., 2021; Chun et al., 2021; Engelbrecht et al., 2022; Forber-Pratt et al., 2022; Gatwood et al., 2021; Scheiber et al., 2023).

Personer uttryckte att vaccinernas innehåll gav upphov till tveksamhet. Osäkerhet kring vaccinet innehåll som skulle injiceras i kroppen vid vaccination skapade frågor (Avni-Singer et al., 2021; Celik et al., 2021; Forber-Pratt et al., 2022; Wang et al., 2022). Ämnen som kvicksilver, talk, glutamat, aluminium och andra kemikalier lyftes som potentiellt skadliga och kunde enligt deltagarna orsaka autism (Avni-Singer et al., 2021; Celik et al., 2021). Vid tveksamhet vände sig en del personer till internet för att söka information, samtidigt som internet i sig var en källa till tveksamhet. Information om skadliga biverkningar kom ibland från internet och skapade ytterligare förvirring hos personerna (Avni-Singer et al., 2021; Celik et al., 2021; Shin et al., 2023; Wang et al., 2022). Osäkerhet gällande vaccination hos andra människor i omgivningen var också en bidragande faktor till ytterligare tveksamhet i beslutsfattandet om vaccinering (Qasim et al., 2022; Wang et al., 2022).

5.1.2. Brist på information

Brist på information om vacciner och deras verkan skapade tvivel vid beslutsfattande kring vaccination (Avni-Singer et al., 2021; Chun et al., 2021; Forber-Pratt et al., 2022; Shin et al., 2023; Tharwat et al., 2022; Wang et al., 2022). Personer upplevde svårigheter att veta var pålitlig information om vaccinerna kunde inhämtas (Gatwood et al., 2021). Behovet av information gällande infektionen som vaccinet skyddar mot, hur vaccinerna fungerar och

vilka biverkningar som förekommer var stort och påverkade vaccinationsbeslutet (Avni-Singer et al., 2021; Forber-Pratt et al., 2022; Shin et al., 2023; Tharwat et al., 2022). Informationens kvalitet ansågs påverka tveksamheten inför vaccination (Wang et al., 2022).

Snabb utveckling av en del vacciner skapade oro. Brist på forskning och erfarenhet gjorde att vacciner inte ansågs pålitliga vilket orsakade tveksamhet (Forber-Pratt et al., 2022; Shin et al., 2023; Steinmetz, 2022; Tharwat et al., 2022; Wang et al., 2022). Individer hade en åsikt om att vacciner skyndats fram och kommit ut på marknaden innan de testats tillräckligt (Engelbrecht et al., 2022; Forber-Pratt et al., 2022; Wang et al., 2022). Nya vaccineras eventuella biverkningar, framför allt långsiktiga biverkningar, ansågs inte vara tillräckligt beforskade över tid vilket bidrog till osäkerhet inför beslutet om vaccination (Gatwood et al., 2021; Tharwat et al., 2022; Wang et al., 2022). Önskemål om ytterligare forskning gällande fertilitet och graviditet samt interaktioner med sjukdom och läkemedel uttrycktes av personer innan de kunde ta beslut om vaccination (Forber-Pratt et al., 2022; Wang et al., 2022).

5.2. Ett personligt ställningstagande

5.2.1. Behovet av vaccin finns inte

Flertalet studier visade att det fanns en tveksamhet kring behovet av vaccin och om vaccinering verkligen var nödvändig (Avni-Singer et al., 2021; Celik et al., 2021; Engelbrecht et al., 2022; Forber-Pratt et al., 2022; Qasim et al., 2022; Shin et al., 2023; Steinmetz, 2022; Tharwat et al., 2022; Wang et al., 2022). En vanligt förekommande anledning var att personer inte ansåg sig vara i riskgrupp att drabbas av infektioner (Celik et al., 2021; Engelbrecht et al., 2022; Forber-Pratt et al., 2022; Qasim et al., 2022; Steinmetz, 2022; Tharwat et al., 2022; Wang et al., 2022). Risken att drabbas av svår sjukdom i samband med infektion bedömdes av en del att vara låg, vilket medförde tveksamhet till vaccinering (Steinmetz, 2022; Tharwat et al., 2022). Behovet av vaccin värderades också i förhållande till den egna hälsan. Personer som var unga, friska och sällan drabbade av infektioner ifrågasatte behovet av att genomgå vaccination (Qasim et al., 2022; Steinmetz, 2022; Wang et al., 2022). Infektioner som inte hade stor spridning i personers omgivning skapade en tveksamhet (Steinmetz, 2022; Wang et al., 2022). Sjukdomar som inte längre är vanliga i samhället ansågs inte heller nödvändiga att vaccineras mot (Gatwood et al., 2021).

Vaccineras effektivitet ifrågasattes av deltagarna i flera studier och skapade en tveksamhet till nyttan med vaccin (Celik et al., 2021; Chun et al., 2021; Engelbrecht et al., 2022; Gatwood et al., 2021; Scheiber et al., 2023; Shin et al., 2023; Steinmetz, 2022; Tharwat et al., 2022; Wang et al., 2022). Vacciner ansågs inte vara nödvändiga för att bibehålla den egna hälsan och skydda mot sjukdom (Gatwood et al., 2021). Skyddet som vacciner medför bedömdes inte vara tillräckligt omfattande för att vaccination skulle vara självklar (Celik et al., 2021; Orr & Beck, 2017). Tidigare erfarenheter av vaccination som inte skyddat mot infektionen gjorde att nyttan med vaccinationen ifrågasattes (Celik et al., 2021). Faktumet att vacciner inte skyddar till hundra procent och att sjukdom kan förekomma trots vaccination skapade frågor (Celik et al., 2021; Wang et al., 2022). Vetskapen om att sjukdomar ständigt förändras och att virus muterar genererade frågor om nyttan med att vaccinera sig (Wang et al., 2022).

5.2.2. Tron på det naturliga immunförsvaret

Tron på naturlig immunitet var en orsak till tveksamhet i vaccinationsfrågan (Engelbrecht et al., 2022; Orr & Beck, 2017; Steinmetz, 2022; Wang et al., 2022). Det fanns en tillit till att

kroppens eget immunförsvar skulle klara av att bekämpa infektionen utan hjälp av vaccin (Orr & Beck, 2017; Wang et al., 2022). I vissa fall ansågs kroppens immunförsvar vara mer skyddande än vaccinetts effekt, vilket skapade tveksamhet (Wang et al., 2022). Deltagare ansåg att det var onödigt att utsätta kroppen för mikrober via vaccination när den hade egna förutsättningar att hantera infektionen (Orr & Beck, 2017). Tveksamhet kunde även grunda sig i att flertalet deltagare föredrog att uppnå naturlig immunitet genom att genomgå en infektion framför vaccinering (Engelbrecht et al., 2022; Orr & Beck, 2017; Steinmetz, 2022).

Tillit till alternativa metoder att skydda sig lyftes också som anledning till tveksamhet (Celik et al., 2021; Forber-Pratt et al., 2022; Qasim et al., 2022; Tharwat et al., 2022; Wang et al., 2022). Användande av skyddande barriärer som exempelvis munskydd och handdesinfektion gjorde att personer ifrågasatte om vaccin var nödvändigt (Tharwat et al., 2022; Wang et al., 2022). Att försöka stärka immunförsvaret med exempelvis naturliga produkter och tillämpa åtgärder som minskar risken för smitta var andra anledningar till tveksamhet (Celik et al., 2021; Forber-Pratt et al., 2022; Qasim et al., 2022).

5.2.3. Ytterligare personliga skäl

Anledningar till vaccintveksamhet kunde grundas i personliga skäl. Ett vanligt förekommande skäl var rädsla för administrering av vaccin. Rädsla för nålar var en orsak till tveksamhet som påverkade vaccinationsbeslutet (Engelbrecht et al., 2022; Gatwood et al., 2021; Scheiber et al., 2023). Utöver rädslan för nålar lyftes oro för smärta vid administrationen eller vid injektionsområdet som en bidragande faktor (Avni-Singer et al., 2021; Tharwat et al., 2022).

Religiösa skäl orsakade tvivel vid vaccination (Celik et al., 2021; Engelbrecht et al., 2022; Qasim et al., 2022; Steinmetz, 2022). Personer uttryckte att tilliten låg hos religionen och inte hos vården (Qasim et al., 2022). En annan aspekt var att vaccinetts innehåll inte ansågs förenligt med religionens föreskrifter vilket påverkade tveksamheten och beslutet (Celik et al., 2021).

5.3. Bristande tillit och förtroende

5.3.1. Misstro mot samhälle och ledning

Brist på tillit låg ofta till grund för vaccintveksamhet. Misstro mot regering och annan ledning i samhället var en förekommande anledning till tvivel vid vaccinationsfrågor (Celik et al., 2021; Engelbrecht et al., 2022; Forber-Pratt et al., 2022; Qasim et al., 2022; Steinmetz, 2022; Tharwat et al., 2022; Wang et al., 2022). Det fanns tankar om att regeringen och annan ledning samarbetade med läkemedelsbolag och därför inte gav sanningsenlig information (Wang et al., 2022). Personer upplevde att deras rättigheter och autonomi påverkades och att regeringen påtvingade vaccination vilket gav upphov till osäkerhet kring vaccinering (Qasim et al., 2022). Sociala medier och annan media hade en påverkan på vaccinationsbeslut (Gatwood et al., 2021; Qasim et al., 2022; Steinmetz, 2022; Tharwat et al., 2022). En stor del av personer som var tveksamma till vaccination hade tagit del av negativa inslag från media (Gatwood et al., 2021; Qasim et al., 2022; Tharwat et al., 2022). En bidragande faktor till tveksamheten var att sociala medier kunde erbjuda fler negativa argument än vården kunde erbjuda positiva för vaccination (Celik et al., 2021).

Tilliten till läkemedelsbolag ansågs vara en bidragande anledning till tveksamhet gällande vaccination (Celik et al., 2021; Engelbrecht et al., 2022; Tharwat et al., 2022; Wang et al., 2022). Tankar om att läkemedelsföretag enbart var ute efter att tjäna pengar samt att vara först

ut på “marknaden” skapade tveksamhet och ifrågasättande av vacciner (Celik et al., 2021; Engelbrecht et al., 2022; Wang et al., 2022). Konspirationsteorier var ytterligare en förekommande anledning (Celik et al., 2021; Engelbrecht et al., 2022; Gatwood et al., 2021; Qasim et al., 2022; Wang et al., 2022). Idéer fanns om att vacciner användes för att reducera befolkning eller skada enskilda nationer vilket var en aspekt som bidrog till tveksamhet (Engelbrecht et al., 2022; Gatwood et al., 2021; Wang et al., 2022). Tveksamhet mot vaccin kunde grundas i tankar om att vacciner finns till för att sjukdomar ska hållas vid liv. En annan tanke var att sjukdomar skapats för att sedan sälja botemedel (vaccin) vilket skulle gynna läkemedelsindustrin istället för individen (Celik et al., 2021).

5.3.2. Sjukvårdens pålitlighet kan ifrågasättas

Sjukvårdens trovärdighet var ibland ifrågasatt och informationen som gavs ansågs inte alltid vara pålitlig (Celik et al., 2021; Gatwood et al., 2021; Orr & Beck, 2017; Shin et al., 2023; Steinmetz, 2022; Wang et al., 2022). Läkare sitter på medicinsk kunskap men förklarar inte alltid på ett sätt så att allmänheten förstår. Olika rekommendationer från olika läkare skapade förvirring när råden inte förklarades och överensstämde med varandra. Frågor om vilket råd som var tillförlitligt uppkom och tveksamhet inför vaccinering uppstod (Celik et al., 2021; Wang et al., 2022). Personer som hade fått oklara besked från sjukvården om nyttan med vaccin eller inte fått sina frågor besvarade av sjukvården tenderade att söka sig till anti-vaccinpropaganda och utveckla ytterligare tveksamhet. En aspekt som skapat tveksamhet vid vaccinering var läkemedel som har använts men som inte längre anses säkra och medförde frågor om hur framtiden kommer påverkas om vaccinering ändå genomförs (Celik et al., 2021). Andra orsaker till tveksamhet vid vaccinering var att personer hade en generell rädsla för sjukvården (Steinmetz, 2022).

6. Resultatsammanfattning

Resultatet visade att den vanligaste orsaken till tveksamhet gällande vaccination var oro för innehåll och biverkningar. Brist på kunskap och information om vaccin, hur vaccinet verkar, snabb utveckling och brist på forskning var alla bidragande faktorer till tveksamhet. Flera personer ifrågasatte vaccinernas innehåll och effektivitet och om vacciner verkligen var nödvändiga. Tidigare negativa erfarenheter spelade också en roll när personer var tveksamma inför vaccination. Media, omgivning och internet var alla bidragande faktorer till oro. Konspirationsteorier förekom också som en orsak till vaccintveksamhet. Misstro och bristande tillit till regering och annan ledning, sjukvård och läkemedelsbolag kunde i vissa fall orsaka tveksamhet, samtidigt som personliga skäl som nålrädsla och religion kunde ligga till grund för tveksamhet gällande vaccination.

7. Diskussion

7.1. Metoddiskussion

För att besvara studiens syfte som var att beskriva möjliga orsaker till personers tveksamhet gällande vaccination utfördes en litteraturstudie med systematisk sökning. Litteraturstudier är viktiga för att kunna bedriva evidensbaserad hälso- och sjukvård utifrån senaste tillgängliga forskning (Kristensson, 2014). Resonemang fördes om att studiens syfte även hade varit möjligt att besvara med en intervjustudie som hade gett förutsättningar att inkludera befolkning i närområdet. Ett begränsat tidsutrymme och författarnas brist på erfarenhet av intervjustudier, gjorde att metoden inte bedömdes vara ett genomförbart alternativ. Litteratursökningen utfördes i kvalitetskontrollerade informationskällor där val av databaser grundades i syftet som tillhör ämnesområdet omvårdnadsvetenskap, vilket inkluderade

databaser behandlar. Genom att söka i kvalitetskontrollerade informationskällor kan artiklar med hög kvalitet inkluderas, vilket kan bidra till att ge studien hög kvalitet (Östlundh, 2022).

Kristensson (2014) nämner att sökningen bör testas, anpassas och eventuellt ändras vid behov. Provsökningar utfördes därför innan den slutgiltiga sökningen för att kontrollera sökordens relevans. Sökorden visade sig vara något olika i databaserna och sökningen fick därför anpassas utifrån förutsättningarna. Fritextord användes som komplement till ämnesorden för att finna artiklar som inte var kategoriserade under aktuella ämnesord och därmed utöka sökningen. Sökningen i Medline genererade däremot inte i relevanta träffar när fritextorden inkluderades, därav exkluderades fritextorden i Medline. Begränsningar som tillämpades var *English language*, *Peer review* och artiklar publicerade från år 2013 till 2023. Enligt Kristensson (2014) bör litteraturstudien bygga på den senaste aktuella forskningen varför författarna till studien valde att begränsa sökningen med angivna årtal. Möjligheten finns att relevanta artiklar utanför angivna tidsramar föll bort i begränsningen, men resonemang fördes om att datamättnad uppnåddes och ytterligare artiklar troligtvis inte skulle ha påverkat resultatet nämnvärt. Begränsningen Peer review innebär att material som ska publiceras har granskats av andra forskare för att garantera forskningens kvalitet (Karlsson, 2017). För att studien skulle erhålla så hög kvalitet som möjligt valdes därför Peer review som begränsning.

I urvalet av artiklar gjordes valet att läsa abstract och artiklar först enskilt och sedan tillsammans. Tillvägagångssättet valdes för att minska risken att färga varandra och för att möjliggöra en egen tolkning som sedan kunde jämföras mellan författarna. Ett av exklusionskriterierna var artiklar med inriktning mot hälso- och sjukvårdspersonal, däremot inkluderades i litteraturstudien en artikel som innehöll svar från sjukvårdspersonal, men där svaren var tydligt preciserade och citerade vilket möjliggjorde att svar från sjukvårdspersonal kunde uteslutas. Kvalitetsgranskningen utfördes med stöd av SBU's kvalitativa granskningsmall samt Kristenssons (2014) *Bedömning av tvärsnittsstudier*. Valet av SBU's granskningsmall grundades på tidigare erfarenhet av mallen vilket gav en trygghet i utförandet. Däremot tillhandahåller SBU inga granskningsmallar för tvärsnittsstudier, därav användes Kristenssons guide till tvärsnittsstudierna. Vid kvalitetsgranskning upplevdes en risk finnas för eventuella misstolkningar då mallarna gav utrymme för egna tolkningar, vilket kan ses som en svaghet i studien. Granskningarna gjordes med största möjliga objektivitet och transparens. Artiklar ska vara av acceptabel eller hög kvalitet för att inkluderas i en litteraturstudie (Kristensson, 2014). I granskningen erhöll en av artiklarna låg kvalitet och exkluderades av den anledningen. Granskningen och analysprocessen utfördes först enskilt för att bilda en egen uppfattning och sedan gemensamt för att diskutera artiklarnas kvalitet och resultat. Kvalitetsgranskning som utförs både individuellt och gemensamt stärker studiens reliabilitet (Henricson, 2017). I analysfasen framkom att individuella kategoriseringar av resultatet överensstämde väl, vilket gjorde att huvudkategorierna utformades naturligt. Att resultatet placerades under liknande kategorier under individuell analys upplevde författarna styrka studiens pålitlighet.

Litteraturstudien inkluderar artiklar av både kvalitativ och kvantitativ metod, vilket kan ha tillfört både djup och bredd i resultatet. Även om tillräckligt med data ansågs ha hittats, upplevde författarna en brist på kvalitativa artiklar inom området. Samtliga artiklar som ansågs besvara syftet och vara av tillräckligt hög kvalitet inkluderades i studien för att inte gå miste om relevant forskning, vilket bedöms vara en styrka i studien. Inkluderade artiklar härstammar från olika länder i världen som kan ha andra förutsättningar, vilket gör att resonemang kan föras om resultatet är överförbart i svensk kontext. En överrepresentation av artiklar från USA förekommer i litteraturstudien vilket skulle kunna påverka resultatet, men

inga större skillnader kunde ses beroende på ursprungsland. Utöver USA härstammade artiklar från många olika länder där den varierade spridningen av artiklar kan ses som positiv då inkludering av många perspektiv möjliggjordes vilket kan anses öka generaliserbarheten.

Enligt Kjellström (2017) ansvarar författarna till ett examensarbete för att göra forskningsetiska överväganden. I litteraturstudien inkluderades enbart artiklar med etiskt godkännande från etisk nämnd eller motsvarande, samt samtycke och frivilligt deltagande. En artikel beskrev inte tydligt hur rekryteringen av deltagare utförts, men en tydlig beskrivning av frivilligt deltagande, etiskt godkännande och en i övrigt hög kvalitet gjorde att författarna valde att inkludera artikeln i examensarbetet. Förförståelsen som tidigt i arbetet diskuterats och dokumenterats följde med under hela processen. Det fanns en gemensam förförståelse om att tveksamhet vid vaccination kunde bero på rädsla för biverkningar, men fler orsaker som inte var förväntade kunde identifieras i resultatet. Genom ett reflexivt förhållningssätt och ständig påminnelse om förförståelsen skapades förutsättningar för transparens och objektivitet, vilket kan styrka studiens trovärdighet och validitet. Eftersom engelska inte är modersmål för författarna finns en risk för feltolkning och språkliga missförstånd som kan ha påverkat resultatet och därför kan ses som en svaghet. Ingen avsikt att förvränga eller förfälska resultatet har funnits.

7.2. Resultatdiskussion

Litteraturstudiens resultat visade att personers tveksamhet inför vaccination ofta berodde på en oro för vaccinernas innehåll och eventuella biverkningar. Wakefields studie från 1998 kan tänkas vara en bakomliggande orsak till oron för allvarliga biverkningar. Trots att Wakefields studie falsifierats och publikationen dragits tillbaka visade litteraturstudiens resultat att rädslan att drabbas av allvarliga biverkningar som autism fortfarande lever kvar. Det kan inte uteslutas att informationsinsatser hade kunnat minska nämnda rädsla och att utbildning om vacciner hade bidragit till ökad förståelse. WHO (2020) lyfter att allvarliga biverkningar är ovanliga vid vaccinering och att vacciner kan ses som säkra. Som tidigare nämnts ingår informationsinsatser om vaccination och sjukdom i sjuksköterskans arbete (Rogers & Cantu, 2009). Samtidigt visade litteraturstudiens resultat att personer upplevde informationsbrist som skapade tvivel och frågor inför vaccination. Farhågor om vaccinernas säkerhet och att vacciner skulle inverka negativt på hälsan kunde möjligen dämpats om sjuksköterskorna fångat upp personernas oro och gett relevant information. Enligt Yao et al. (2022) är patientutbildning en viktig del i vaccinationsarbetet som kan bidra till en förbättrad förståelse och möjliggöra hälsosamma val. Patientutbildningen ska med fördel personanpassas, där utbildningsmaterial kan vara ett bra hjälpmedel i arbetet. Ett förslag skulle kunna vara att skapa lättförståeliga broschyrer att dela ut vid vårdtillfällen, vilket hade kunnat ses som en del i empowermentarbetet där patienten fått anpassat underlag för att ta grundade beslut.

Ur ett samhällligt perspektiv skulle förebyggande åtgärder som informationsinsatser innebära en billig investering med en eventuell stor folkhälsovinst som följd. Vaccinationer är en viktig och betydande faktor för folkhälsan i världen (Folkhälsomyndigheten, 2023; WHO, 2022). Tidigare forskning visade att om flockimmunitet uppnås kan smittspridning förhindras (Plans-Rubió, 2012). Med tanke på flockimmunitetens verkan blir vaccination en viktig samhälllig aspekt att främja och bevara. Ett förslag är att inkludera vaccinationsfrågan som en naturlig aspekt tillsammans rökning och övriga hälsofrämjande frågor som redan förekommer i vårdmötet. Det kan inte uteslutas att inkludering av vaccinationsfrågan som rutin, skulle kunna leda till att sjukvården får möjlighet att identifiera och fånga upp personer som bär på oro och tveksamhet och eventuellt öka vaccinationstäckningen på sikt. Rutinmässig inkludering av vaccinationsfrågan skulle även kunna leda till minskad stigmatisering och ökad

normalisering. Tidigare forskning visade att sjuksköterskor kunde uppleva en svårighet i närmandet av ämnet vaccination och bemöta patienter som anammat ovetenskaplig och emotionell information (Cassidy et al., 2021). Tanken finns att rutinmässig hantering av frågan skulle kunna underlätta för sjukvården i närmandet av patienters oro och tveksamhet. En resonerande tanke är också om det är etiskt försvarbart att sjuksköterskor undviker obekväma frågor samtidigt som individer och samhälle har mycket att vinna på att frågorna ställs.

I litteraturstudiens resultat framkom att brist på information och informationens kvalitet var en bidragande orsak till tvivel inför vaccination. Det här stärks av Austvoll-Dahlgren och Helseth (2010) som nämner att otillräcklig information kan leda till känslor av sårbarhet och svårigheter att förstå och fatta beslut gällande vaccination. Litteraturstudiens resultat visade även att personer upplevde svårigheter att finna relevant information, vilket styrks av Fadda et al. (2015) som nämner att pålitlig information var svår att hitta och att personer upplevde osäkerhet gällande vilka informationskällor som var trovärdiga. Eftersom sjuksköterskor ska arbeta hälsofrämjande kan litteraturstudiens fynd tolkas som att det finns en brist i sjukvården som behöver belysas. Litteraturstudiens teoretiska referensram *Empowerment* skulle kunna tänkas bidra till ökad hälsa. Empowerment grundas på ett aktivt deltagande där patient och sjuksköterska delar på ansvaret för patientens vård och där makt överlämnas från sjuksköterska till patient (Cole et al., 2022; WHO, 2006). En aspekt att ta hänsyn till kan vara att avsaknaden av information skulle kunna leda till ett försvårat beslutsfattande och tvivel som hade kunnat förhindras om önskad information givits. Om empowerment tillämpas vid vårdmötet skulle personer kunna få kunskap, förståelse och stödjas till att fatta beslut på vetenskaplig grund. Litteraturstudiens resultat visade att när informationsluckor förekommer, tenderar personer att söka information på internet och annan media som förstärkte deras oro ytterligare. Det här stärks av Numerato (2019) som lyfter medias negativa påverkan men som också antyder att media kan bidra med en positiv inverkan. I ett fungerande empowermentarbete där sjuksköterskan efterfrågar patientens behov och besvarar patientens frågor kan det inte uteslutas att internet skulle varit av mindre betydelse för personers inställning. Ur ett etiskt perspektiv kan sjukvårdens ansvar ifrågasättas eftersom personer upplever ett behov av att söka information som vården annars borde bistått med. Information som förekommer på internet är inte alltid sanningsenlig och vetenskapligt korrekt, vilket möjligtvis kan orsaka tveksamhet och onödigt lidande.

Litteraturstudiens resultat visade att det fanns en bristande tillit till sjukvård, regering och annan ledning som var en orsak till tveksamhet vid vaccination. Det kan inte uteslutas att media skulle kunna vara en bidragande orsak till att tilliten brister. En annan aspekt att ta hänsyn till och som inte går att utesluta är relationen mellan sjuksköterska och patient. Som tidigare nämnts visar forskning att relationen är betydande för att kunna skapa en bra dialog och informationsutbyte (Rogers & Cantu, 2009). Resonemanget stärks av Allinson och Chaar (2016) som menar att tillit till sjukvårdspersonal och samspelet mellan sjuksköterska och patient var en förutsättning för att patienter skulle våga presentera sin åsikt. Allinson och Chaar lyfter också att patienter blev mer benägna att ta emot sjukvårdens rekommendationer när tillit till sjukvårdspersonal fanns samt att delat beslutsfattande och autonomi främjades. Litteraturstudiens resultat visade att tron på det naturliga immunförsvaret och alternativa metoder ibland låg till grund för vaccintveksamhet. Personer har enligt empowermentprincipen bäst kunskap om den egna hälsan samtidigt som sjukvården bidrar med vetenskaplig kunskap. Om tron på alternativa metoder framför vaccination grundas på kunskapsbrist skulle sjukvården kunna uppmärksamma det och ge informationsinsatser för att möjliggöra för patienten att ta ett kunskapsbaserat beslut. Viktigt att lyfta är dock att

patienters autonomi aldrig får inskränkas även om det finns en vinst med en hög vaccinationstäckning.

I artiklarna som inkluderats i litteraturstudien är det övervägande kvinnor som deltagit i studierna på grund av de studiernas frågeställning och syfte. Ur ett genusperspektiv kan det inte uteslutas att resultatet sett annorlunda ut om deltagarna varit män eller om det varit en mer jämn fördelning av deltagare. Förslagsvis hade inte resultatet påverkats nämnvärt med tanke på att inga större skillnader identifierats mellan könen. En andel av deltagarna var av okänt eller odefinierat kön vilket även kan ha varit en faktor som influerat resultatet.

8. Slutsats

Orsaker till personers tveksamhet vid vaccinering var många och varierande. Vanligast förekommande var oro för innehåll och biverkningar samt brist på information och förtroende. Genom att sjuksköterskor får kunskap om tänkbara orsaker som kan ligga till grund för oro och tveksamhet inför vaccination, skapas möjlighet att i det kliniska arbetet fånga upp och stödja patienter i vårdmötet. Vaccination bidrar till folkhälsa i världen, varför ett samhällsintresse finns av att vaccinationstäckningen ökar och ett behov av vidare forskning inom området kan anses vara relevant.

Referenslista

*= Artiklar inkluderade i resultatet.

Austvoll-Dahlgren, A., & Helseth, S. (2010). What informs parents' decision-making about childhood vaccinations? *Journal of Advanced Nursing*, 66(11), 2421-2430. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2010.05403.x>

Allinson, M., & Chaar, B. (2016). How to build and maintain trust with patients. *The Pharmaceutical Journal*. 297, Artikel 7895. <https://doi.org/10.1211/PJ.2016.20201862>

*Avni-Singer, L., Oliveira, C. R., Torres, A., Shapiro, E. D., Niccolai, L. M., & Sheth, S. S. (2021). *Inpatient Immunization With HPV Vaccine: A Qualitative Study With Postpartum Women*. *Women's Health Issues*, 31(4), 384-391. <https://doi.org/10.1016/j.whi.2021.02.002>

Cassidy, C., Langley, J., Steenbeek, A., Taylor, B., Kennie-Kaulbach, N., Grantmyre, H., Stratton, L., & Isenor, J. (2021). A Behavioral analysis of nurses' and pharmacists' role in addressing vaccine hesitancy: Scoping review. *Human Vaccines & Immunotherapeutics*, 17(11), 4487-4504. <https://doi.org/10.1080/21645515.2021.1954444>

*Celik, K., Turan, S., & Üner, S. (2021). I'm a mother, therefore I question": Parents' legitimation sources of and hesitancy towards early childhood vaccination. *Social Science & Medicine*, 282, Artikel 114132. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114132>

*Chun, J. Y., Kim, S. I., Park, E. Y., Park, S.-Y., Koh, S.-J., Cha, Y., Yoo, H. J., Joung, J. Y., Yoon, H. M., Eom, B. W., Park, C. M., Han, J.-Y., Kim, M., Lee, D.-W., Kim, J.-W., Keam, B., Lee, M., Kim, T. M., Choi, Y. J., Lim, M. C. (2021). Cancer Patients' Willingness to Take COVID-19 Vaccination: A Nationwide Multicenter Survey in Korea. *Cancers*, 13(15), Artikel 3883. <https://doi.org/10.3390/cancers13153883>

Cole, C., Mummery, J., & Peck, B. (2022). Empowerment as an alternative to traditional patient advocacy roles. *Nursing Ethics*, 29(7-8), 1553-1561. <https://doi.org/10.1177/09697330211020434>

*Engelbrecht, M., Heunis, C., & Kigozi, G. (2022). COVID-19 Vaccine Hesitancy in South Africa: Lessons for Future Pandemics. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(11), Artikel 6694. <https://doi.org/10.3390/ijerph19116694>

Fadda, M., Depping, M. K., & Schulz, P. J. (2015). Addressing issues of vaccination literacy and psychological empowerment in the measles-mumps-rubella (MMR) vaccination decision-making: A qualitative study. *BMC Public Health*, 15(1), Artikel 836. <https://doi.org/10.1186/s12889-015-2200-9>

Folkhälsomyndigheten. (17 oktober 2013). *Sjukdomsinformation om smittkoppor*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittykydd-beredskap/smittsamma-sjukdomar/smittkoppor/>

Folkhälsomyndigheten. (21 februari 2022a). *Generella principer för vaccination*. https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittykydd-beredskap/vaccinationer/fragor-och-svar/allmant-om-vaccinationer/?exp=57411#_57411

Folkhälsomyndigheten. (2022b). *Metod för att förstå förändringar i vaccinationstäckning och vaccinationsvilja*.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/012030e55b1743c79a5d3072b917cf35/metod-forsta-forandringar-vaccinationstackning-vaccinationsvilja.pdf>

Folkhälsomyndigheten. (18 oktober 2022c). *Nationella vaccinationsprogram*.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittykydd-beredskap/vaccinationer/nationella-vaccinationsprogram/>

Folkhälsomyndigheten. (1 mars 2023). *Vaccinationer är viktigt för att må bra*.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittykydd-beredskap/vaccinationer/>

*Forber-Pratt, A. J., Burdick, C. E., & Narasimham, G. (2022). Perspectives about COVID-19 vaccination among the paralysis community in the United States. *Rehabilitation Psychology*, 67(1), 9-19. <https://doi.org/10.1037/rep0000426>

*Gatwood, J., McKnight, M., Frederick, K., Hohmeier, K., Kapan, S., Chiu, C.-Y., Renfro, C., & Hagemann, T. (2021). Extent of and Reasons for Vaccine Hesitancy in Adults at High-Risk for Pneumococcal Disease. *American Journal of Health Promotion*, 35(7), 908–916.

<https://doi.org/10.1177/0890117121998141>

Henricson, M. (2017). Diskussion. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod: Från idé till examination inom omvårdnad* (2 uppl., s. 411-420). Studentlitteratur.

International Council of Nurses. (2023). *Nursing definitions*.

<https://www.icn.ch/nursing-policy/nursing-definitions>

Karlsson, E. K. (2017). Informationssökning. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod: Från idé till examination inom omvårdnad* (2 uppl., s.81-97). Studentlitteratur.

Kjellström, S. (2017). Forskningsetik. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod: Från idé till examination inom omvårdnad* (2 uppl., s. 57-80). Studentlitteratur.

Melhus, Å. (2019). *Klinisk mikrobiologi för sjuksköterskor* (3 uppl.). Studentlitteratur.

Numerato, D., Vochocová, L., Stetka, V., & Macková, A. (2019). The vaccination debate in the “post-truth” era: Social media as sites of multi-layered reflexivity. *Sociology of Health & Illness*, 41(1), 82-97. <https://doi.org/10.1111/1467-9566.12873>

Olpiński, M. (2012). Anti-Vaccination Movement and Parental Refusals of Immunization of Children in USA. *Pediatrica Polska*, 87(4), 381-385.

<https://doi.org/10.1016/j.pepo.2012.05.003>

*Orr, C., & Beck, A. F. (2017). Measuring Vaccine Hesitancy in a Minority Community. *Clinical Pediatrics*, 56(8), 784-788. <https://doi.org/10.1177/0009922816687328>

Patientlag (SFS 2014:821). Socialdepartementet.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/patientlag-2014821_sfs-2014-821

Plans-Rubió, P. (2012). Evaluation of the establishment of herd immunity in the population by means of serological surveys and vaccination coverage. *Human Vaccines & Immunotherapeutics*, 8(2), 184-188. <https://doi.org/10.4161/hv.18444>

*Qasim, R., Shah, H., Sultan, A., Yaqoob, M., Haroon, R., Mistry, S. K., Bestman, A., Yousafzai, M. T., & Yadav, U. N. (2022). Exploring the beliefs and experiences with regard to COVID-19 vaccine hesitancy and acceptance in a slum of Karachi, Pakistan. *Health Promotion International*, 37(6), Artikel daac140. <https://doi.org/10.1093/heapro/daac140>

Region Stockholms läkemedelskommittés expertgrupp för vaccinationer. (11 februari 2022). *Allmän information om vaccinationer*. Janusinfo. <https://janusinfo.se/behandling/expertgruppsutlatanden/vaccinationer/vaccinationer/allmaninformationomvaccinationer.5.5245cbc716f848b2cc614295.html>

Rogers, N. M., & Cantu, A. G. (2009). The Nurse's Role in the Prevention of Cervical Cancer Among Underserved and Minority Populations. *Journal of Community Health*, 34(2), 135-143. <https://doi.org/10.1007/s10900-008-9134-4>

Rootman, I., Goodstadt, M., Potvin, L & Springett, J. (2001). A framework for health promotion evaluation. I I. Rootman (Red.), *Evaluation in health promotion: Principles and perspectives* (s. 7-38). World Health Organization.

Sathyanarayana Rao, T., & Andrade, C. (2011). The MMR vaccine and autism: Sensation, refutation, retraction, and fraud. *Indian Journal of Psychiatry*, 53(2), 95-96. <https://doi.org/10.4103/0019-5545.82529>

*Scheiber, A., Prinster, T. B., Stecko, H., Wang, T., Scott, S., Shah, S. H., & Wyne, K. (2023). COVID-19 Vaccination Rates and Vaccine Hesitancy Among Spanish-Speaking Free Clinic Patients. *Journal of Community Health*, 48(1), 127-135. <https://doi.org/10.1007/s10900-022-01150-z>

*Shin, M. B., Sloan, K. E., Martinez, B., Soto, C., Baezconde-Garbanati, L., Unger, J. B., Kast, W. M., Cockburn, M., & Tsui, J. (2023). Examining multilevel influences on parental HPV vaccine hesitancy among multiethnic communities in Los Angeles: A qualitative analysis. *BMC Public Health*, 23(1), Artikel 545. <https://doi.org/10.1186/s12889-023-15318-2>

Smittskyddslag (SFS 2004:168). Socialdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/smittskyddslag-2004168_sfs-2004-168

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering. (2009). *Vacciner till barn - skyddseffekt och biverkningar*. (SBU rapport 191). https://www.sbu.se/contentassets/4f7d965b46654bb1a7f85400eef1f3b4/vacciner-till-barn-_sammanfattning.pdf

Statistikmyndigheten. (4 februari 2021). *När vaccinationerna utrotade smittkoporna*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/redaktionellt/nar-vaccinationerna-utrotade-smittkoporna/>

*Steinmetz, L. (2022). Sociodemographic predictors of and main reasons for COVID-19 vaccine hesitancy in eastern Oslo: A cross-sectional study. *BMC Public Health*, 22(1), Artikel 1878. <https://doi.org/10.1186/s12889-022-14261-y>

*Tharwat, S., Abdelsalam, H. A., Abdelsalam, A., & Nassar, M. K. (2022). COVID-19 Vaccination Intention and Vaccine Hesitancy among Patients with Autoimmune and Autoinflammatory Rheumatological Diseases: A Survey. *International Journal of Clinical Practice*, 2022, 1-10. <https://doi.org/10.1155/2022/5931506>

Tveiten, S. (2019). *Hälsopedagogik*. Studentlitteratur.

*Wang, C.-W., de Jong, E. P., Faure, J. A., Ellington, J. L., Chen, C.-H. S., & Chan, C.-C. (2022). A matter of trust: A qualitative comparison of the determinants of COVID-19 vaccine hesitancy in Taiwan, the United States, the Netherlands, and Haiti. *Human Vaccines & Immunotherapeutics*, 18(5), Artikel 2050121. <https://doi.org/10.1080/21645515.2022.2050121>

World Health Organization. (1986). *Ottawa Charter for Health Promotion* [Broschyr]. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/349652/WHO-EURO-1986-4044-43803-61677-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

World Health Organization. (2006). *What is the evidence on effectiveness of empowerment to improve health?* [Broschyr]. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/364209/9789289056861-eng.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

World Health Organization. (2019). *Ten threats to global health in 2019*. <https://www.who.int/news-room/spotlight/ten-threats-to-global-health-in-2019>

World Health Organization. (19 oktober 2020). *Vaccines and immunization: Myths and misconceptions*. <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/vaccines-and-immunization-myths-and-misconceptions>

World Health Organization. (14 juli 2022). *Immunization coverage*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/immunization-coverage>

World Health Organization. (2023). *Vaccines and immunization*. https://www.who.int/health-topics/vaccines-and-immunization#tab=tab_1

World Medical Association. (2022). *Declaration of Helsinki - Ethical principles for medical research involving human subjects*. <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

Yao, M., Gu, X., Mo, Y., Xia, C., & Tang, L. (2022). The Role of Health Education in Vaccination Nursing. *Journal of Healthcare Engineering*, 2022, 1-5. <https://doi.org/10.1155/2022/6078846>

Östlundh, L. (2022). Informationsökning. I F. Friberg, K. Segesten, E. Dahlborg & L. Östlundh (Red.), *Dags för uppsats: Vägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (4 uppl., s. 79-109). Studentlitteratur.

Sökmatris

Bilaga 1

Databas	Sökord	Resultat av sökningen Antal träffar	Urval 1 Lästa titlar	Urval 2 Lästa abstract	Urval 3 Inkluderade artiklar
PsycInfo 2023-03-30 Kl. 14.34	S1. (DE "Immunization")	6,216	-	-	-
	S2. (DE "Vaccination Attitudes")	522	-	-	-
	S3. hesitanc*	1,239	-	-	-
	S4. uncertain*	55,434	-	-	-
	S5. person	268,610	-	-	-
	S6. patient*	870,264	-	-	-
	S7. S2 OR S3 OR S4	56,833	-	-	-
	S8. S5 OR S6	1,085,275	-	-	-
Begränsningar Peer reviewed English language År 2013-2023	S9. S1 AND S7 AND S8	155	155	23	3
Medline 2023-03-31 Kl. 11.07	S1. (MH "Vaccination")	103,039	-	-	-
	S2. (MH "Vaccination Hesitancy")	821	-	-	-
	S3. person	483,217	-	-	-
	S4. patient*	8,322,527	-	-	-
	S5. S3 OR S4	8,625,461	-	-	-
	Begränsningar Peer reviewed English language År 2013-2023	S6. S1 AND S2 AND S5	164	164	26
Cinahl 2023-04-03 Kl. 16.03	S1. (MH "Immunization")	29,645	-	-	-
	S2. (MH "Vaccination Hesitancy")	691	-	-	-
	S3. hesitanc*	2,311	-	-	-
	S4. uncertain*	51,211	-	-	-
	S5. person	317,118	-	-	-
	S6. patient*	2,497,791	-	-	-
	S7. S2 OR S3 OR S4	53,456	-	-	-
	S8. S5 OR S6	2,708,749	-	-	-
Begränsningar Peer reviewed English language År 2013-2023	S9. S1 AND S7 AND S8	235	235	21	4 (1**)

(**) = Exkluderade dubletter

Artikelmatris

Bilaga 2

Författare, år, titel, tidskrift, sidnr och land	Syfte	Metod	Värdering	Resultat
<p>Avni-Singer, L., Oliveira, C. R., Torres, A., Shapiro, E. D., Nicolai, L. M., & Sheth, S .S. (2021). Inpatient Immunization With HPV Vaccine: A Qualitative Study With Postpartum Women. <i>Women's Health Issues, 31</i>(4), 384–391. https://doi.org/10.1016/j.whi.2021.02.002</p> <p>Land: USA.</p>	<p>To understand the experiences and perspectives of postpartum women recommended to receive HPV vaccine before hospital discharge and to identify facilitators of and barriers to program implementation.</p>	<p>Inklusionskriterier: Studien inkluderade kvinnor som var yngre än 27 år, ej var fullvaccinerade med HPV-vaccin och inte hade kontraindikationer för vaccinet. Deltagarna skulle tala engelska eller spanska.</p> <p>Exklusionskriterier: Framgår ej</p> <p>Urval: Målinriktat urval.</p> <p>Slutlig studiegrupp: 24 stycken kvinnor i åldern 16 till 26 år.</p> <p>Datansamling: Semistrukturerade intervjuer.</p> <p>Analys: Kvalitativ innehållsanalys</p>	<p>Styrkor: Lämpligt deltagarantal till studien.</p> <p>Inget bortfall.</p> <p>Innehåller citat.</p> <p>Svagheter: Forskarnas förförståelse presenteras inte tydligt i studien.</p> <p>Kvalitetsgranskning: Medelhög kvalitet.</p>	<p>Oro för vaccinets biverkningar och konsekvenser uttrycktes. Rädsla för att drabbas av autism relaterat till innehåll i vaccin framkom, samt att vaccinets verkan kunde personer mer sjuka än tidigare. Informationsbrist var en ytterligare anledning till tveksamhet. Vacciner ansågs av flera deltagare vara onödigt. Rädsla för smärta vid injektion uppgavs vara en anledning till tveksamhet.</p>

Författare, år, titel, tidskrift, sidnr och land	Syfte	Metod	Värdering	Resultat
<p>Celik, K., Turan, S., & Üner, S. (2021). I'm a mother, therefore I question": Parents' legitimation sources of and hesitancy towards early childhood vaccination. <i>Social Science & Medicine</i>, 282, Artikel 114132. https://doi.org/10.1016/j.socsci.med.2021.114132</p> <p>Land: Turkiet.</p>	<p>To understand how mothers decide about child vaccination and the attitudes, perceptions, and beliefs underlying these decisions.</p>	<p>Inklusionskriterier: Mammor till ovaccinerade barn under 5 år.</p> <p>Exklusionskriterier: Framgår ej.</p> <p>Urval: Målinriktat urval.</p> <p>Slutlig studiegrupp: 23 stycken kvinnor i åldern 24 till 47 år.</p> <p>Datansamling: Semistrukturerade intervjuer.</p> <p>Analys: Kvalitativ tematisk innehållsanalys.</p>	<p>Styrkor: Innehåller citat från deltagarna.</p> <p>Lämpligt antal deltagare för studiens syfte.</p> <p>Intervjuer utfördes av en erfaren person. Intervjuerna spelades in och transkriberades.</p> <p>Svagheter: Intervjuerna genomfördes inte på samma ställe.</p> <p>Kvalitetsgranskning: Medelhög kvalitet.</p>	<p>Vanligaste oron som orsakade tveksamhet var oron för innehåll och deras biverkningar samt tidigare negativa erfarenheter från vaccination. Rädsla för autism lyftes. Föräldrar vars barn fått reaktioner vid tidigare vaccination uttryckte en tveksamhet inför kommande vaccinationer av rädsla för biverkningar. Bristande information resulterade i sökningar på internet vilket orsakade tveksamhet. En annan anledning till tveksamhet var att deltagare inte ansåg sig vara i riskgrupp samtidigt som effektiviteten ifrågasattes och tilltron till det egna immunförsvaret lyftes. Tveksamhet kunde även grundas i religiösa övertygelser samt bristande tillit till sjukvården och samhället.</p>

Författare, år, titel, tidskrift, sidnr och land	Syfte	Metod	Värdering	Resultat
<p>Chun, J. Y., Kim, S. I., Park, E. Y., Park, S.-Y., Koh, S.-J., Cha, Y., Yoo, H. J., Joung, J. Y., Yoon, H. M., Eom, B. W., Park, C. M., Han, J.-Y., Kim, M., Lee, D.-W., Kim, J.-W., Keam, B., Lee, M., Kim, T. M., Choi, Y. J., Lim, M. C. (2021). Cancer Patients' Willingness to Take COVID-19 Vaccination: A Nationwide Multicenter Survey in Korea. <i>Cancers</i>, 13(15), Artikel 3883. https://doi.org/10.3390/cancers13153883</p> <p>Land: Korea.</p>	<p>To investigate the attitude and acceptance rates for the COVID-19 vaccine in cancer patients and identify predictive factors for vaccination that could be modified to increase vaccine uptake rates.</p>	<p>Inklusionskriterier: Cancerpatienter över 20 år som besökte kliniker under februari till april 2021.</p> <p>Exklusionskriterier: Patienter som redan tagit Covid-19 vaccin. Deltagare med svårigheter att läsa och förstå koreanska.</p> <p>Urval: Målinriktat urval.</p> <p>Slutlig studiegrupp: 1001 deltagare, varav 718 kvinnor och 283 män över 20 år.</p> <p>Datainsamling: Frågeformulär.</p> <p>Analys: Deskriptiv statistisk analys.</p>	<p>Styrkor: Stort deltagarantal.</p> <p>Studien utförd på flera olika kliniker.</p> <p>Svagheter: Ojämn fördelning mellan kvinnor och män.</p> <p>Kvalitetsgranskning: Hög kvalitet.</p>	<p>Oro för vaccinetts säkerhet var den vanligaste orsaken till tveksamhet. Misstro till vaccinetts effektivitet i kombination med brist på information om vaccinet var aspekter som påverkade beslutet om vaccination. Ytterligare en aspekt att ta hänsyn till var underliggande sjukdom.</p>

Författare, år, titel, tidskrift, sidnr och land	Syfte	Metod	Värdering	Resultat
<p>Engelbrecht, M., Heunis, C., & Kigozi, G. (2022). COVID-19 Vaccine Hesitancy in South Africa: Lessons for Future Pandemics. <i>International Journal of Environmental Research and Public Health</i>, 19(11), Artikel 6694. https://doi.org/10.3390/ijerph19116694</p> <p>Land: Sydafrika.</p>	<p>To identify factors associated with non-uptake of a COVID-19 vaccine as well as vaccine hesitancy in order to identify key groups to be targeted when embarking upon COVID-19 vaccination promotional campaigns.</p>	<p>Inklusionskriterier: Personer över 18 år boende i Sydafrika.</p> <p>Exklusionskriterier: Framgår ej.</p> <p>Urval: Bekvämlighetsurval.</p> <p>Slutlig studiegrupp: 10,466 deltagare, varav 6812 män, 3643 kvinnor och 11 annat kön från 18 år.</p> <p>Datainsamling: Online-enkät.</p> <p>Analys: Statistisk analys.</p>	<p>Styrkor: Stort deltagarantal i studien.</p> <p>Bred studiegrupp.</p> <p>Svagheter: Finns ingen diskussion kring bias i studien.</p> <p>Kvalitetsgranskning: Medelhög kvalitet.</p>	<p>Rädsla för biverkningar och snabb utveckling av vaccinet var de främsta anledningarna till vaccintveksamhet. Misstro mot regering och läkemedelsbolag samt konspirationsteorier var ytterligare anledningar. Rädsla för nålar var en vanligt förekommande anledning till osäkerhet till att ta vaccin. Andra anledningar var tron på det egna immunförsvaret, bakomliggande tillstånd, religiösa skäl samt ifrågasättande av vaccinets effektivitet och egen bedömning av risk att bli smittad.</p>

Författare, år, titel, tidskrift, sidnr och land	Syfte	Metod	Värdering	Resultat
<p>Forber-Pratt, A. J., Burdick, C. E., & Narasimham, G. (2022). Perspectives about COVID-19 vaccination among the paralysis community in the United States. <i>Rehabilitation Psychology</i>, 67(1), 9-19. https://doi.org/10.1037/rep0000426</p> <p>Land: USA.</p>	<p>To explore perspectives among the paralysis community and caregivers or persons with paralysis (PWP) about the COVID-19 vaccination.</p>	<p>Inklusionskriterier: Deltagarna skulle vara över 18 år, vara medlemmar i ”the paralysis community” eller anhöriga till person med förlamning.</p> <p>Exklusionskriterier: Personer med neurologiska tillstånd som ALS, MS, Cerebral Pares, traumatisk hjärnskada och stroke.</p> <p>Urval: Bekvämlighetsurval.</p> <p>Slutlig studiegrupp: 1017 deltagare, varav 831 med förlamning och 186 anhöriga. Totalt 488 män, 518 kvinnor, 3 ickebinära och 8 okänt kön deltog i studien.</p> <p>Datainsamling: Online-enkät.</p> <p>Analys: Deskriptiv kvantitativ analys och Tematisk analys på fritextsvaren.</p>	<p>Styrkor: Stort deltagarantal i studien.</p> <p>Innehåller citat.</p> <p>Kvalitativa enkätfrågor redovisas i studien.</p> <p>Jämn fördelning mellan kön i studien.</p> <p>Svagheter: Ojämn fördelning mellan förlamade och anhöriga i studien.</p> <p>Ofullständiga enkäter är inkluderade i studien (men majoriteten, 92,7 % är fullständiga).</p> <p>Kvalitetsgranskning: Medelhög kvalitet.</p>	<p>Det fanns en oro för biverkningar, innehåll, allergier, interaktioner med andra läkemedel och vaccinetns effektivitet. Deltagare ifrågasatte behovet av vaccin och önskade mer kunskap om hur vaccinet fungerade. Snabb utveckling av vaccin, bristande forskning och misstro till regeringen var ibland en grund till vaccintveksamheten.</p>

Författare, år, titel, tidskrift, sidnr och land	Syfte	Metod	Värdering	Resultat
<p>Gatwood, J., McKnight, M., Frederick, K., Hohmeier, K., Kapan, S., Chiu, C.-Y., Renfro, C., & Hagemann, T. (2021). Extent of and Reasons for Vaccine Hesitancy in Adults at High-Risk for Pneumococcal Disease. <i>American Journal of Health Promotion</i>, 35(7), 908–916. https://doi.org/10.1177/0890117121998141</p> <p>Land: USA.</p>	<p>To determine the extent of and reasons for hesitancy toward vaccination among adults at high-risk for pneumococcal disease.</p>	<p>Inklusionskriterier: Personer mellan 18 och 64 år som var bosatta i Tennessee och var i riskgrupp för pneumokocksjukdom. Personerna skulle vara läskunniga.</p> <p>Exklusionskriterier: Sjukvårdspersonal.</p> <p>Urval: Bekvämlighetsurval.</p> <p>Slutlig studiegrupp: 1002 personer varav 252 män och 747 kvinnor och 3 annat kön i åldrarna 18 till 64 år.</p> <p>Datainsamling: Onlineundersökning.</p> <p>Analys: Deskriptiv statistik och tematisk kvalitativ analys på fritextfrågor.</p>	<p>Styrkor: Stor undersökningsgrupp.</p> <p>Innehåller både standardsvar och fritextsvar.</p> <p>Svagheter: Ojämn fördelning mellan män och kvinnor.</p> <p>Inkluderar inte personer över 64 år.</p> <p>Kvalitetsgranskning: Medelhög kvalitet.</p>	<p>Rädsla för allvarliga biverkningar och tidigare negativa erfarenheter var vanliga orsaker till tveksamhet gällande vaccination. Vaccinets effektivitet och vikten av att vaccinera mot sjukdomar som inte längre är vanliga ifrågasattes, vilket skapade tveksamhet. Brist på information och svårigheter att hitta pålitlig information om vaccin skapade vaccinationstveksamhet. Rädsla för nålar var en grund för tveksamhet hos en del deltagare.</p>

Författare, år, titel, tidskrift, sidnr och land	Syfte	Metod	Värdering	Resultat
<p>Orr, C., & Beck, A. F. (2017). Measuring Vaccine Hesitancy in a Minority Community. <i>Clinical Pediatrics</i>, 56(8), 784-788. https://doi.org/10.1177/0009922816687328</p> <p>Land: USA.</p>	<p>To determine if the Parent Attitudes about Childhood Vaccine survey could identify influenza vaccine-hesitant caregivers in an urban setting serving a low-income, predominantly minority patient population.</p>	<p>Inklusionskriterier: Föräldrar eller vårdnadshavare till barn mellan sex månader och sju år. Deltagarna skulle prata engelska.</p> <p>Exklusionskriterier: Föräldrar till barn som hade kontraindikationer för att få influensavaccin.</p> <p>Urval: Bekvämlighetsurval.</p> <p>Slutlig studiegrupp: 80 deltagare, varav 63 mammor, 7 pappor och 10 övriga vårdnadshavare.</p> <p>Datainsamling: Frågeformulär.</p> <p>Analys: Deskriptiv statistisk analys.</p>	<p>Styrkor: Både föräldrar och andra vårdnadshavare inkluderades i studien, vilket inkluderar alla vårdnadshavare.</p> <p>Tydligt redovisade studiefrågor.</p> <p>Svagheter: Undersökningen gjordes endast på en enda klinik, så resultatet kanske inte är överförbart på andra kliniker.</p> <p>Deltagarnas ålder framgår ej.</p> <p>Kvalitetsgranskning: Hög kvalitet.</p>	<p>Deltagare uttryckte oro för biverkningar och vacciners säkerhet orsakade tveksamhet. Osäkerhet fanns hos deltagare att vaccin inte skulle skydda mot sjukdom. Tron på naturlig immunitet via genomgången sjukdom föredrogs av en del deltagare. Brist på tillit till sjukvården och information därifrån var ytterligare en anledning.</p>

Författare, år, titel, tidskrift, sidnr och land	Syfte	Metod	Värdering	Resultat
<p>Qasim, R., Shah, H., Sultan, A., Yaqoob, M., Haroon, R., Mistry, S. K., Bestman, A., Yousafzai, M. T., & Yadav, U. N. (2022). Exploring the beliefs and experiences with regard to COVID-19 vaccine hesitancy and acceptance in a slum of Karachi, Pakistan. <i>Health Promotion International</i>, 37(6), Artikel daac140. https://doi.org/10.1093/heapro/daac140</p> <p>Land: Pakistan.</p>	<p>To explore the beliefs and experiences with regard to COVID-19, including vaccine hesitancy and acceptance, in a slum of Karachi, Pakistan.</p>	<p>Inklusionskriterier: Personer som bor och arbetar i Landhi Karachi i Muslimabad.</p> <p>Exklusionskriterier: Personer som var på besök i området samt personer med psykisk ohälsa eller kronisk sjukdom.</p> <p>Urval: Målinriktat urval.</p> <p>Slutlig studiegrupp: 46 deltagare varav 20 kvinnor och 26 män från ålder 20 år.</p> <p>Datansamling: Fokusgrupper och djupgående semistrukturerade intervjuer.</p> <p>Analys: Kvalitativ tematisk analys.</p>	<p>Styrkor: Jämn fördelning mellan kön bland studiedeltagare.</p> <p>Intervjuerna gjordes av en erfaren person.</p> <p>Svagheter: Framgår inte tydligt hur rekryteringen gått till.</p> <p>Kvalitetsgranskning: Hög kvalitet.</p>	<p>Oro för allvarliga biverkningar samt omgivningens inställning till vaccin framkom som orsaker till vaccintveksamhet. Deltagarna uttryckte osäkerhet om vaccinet nödvändighet och ifrågasatte behovet när deltagarna upplevde god hälsa. Hälsokost ansågs vara skyddande och vilket utgjorde en tveksamhet mot vaccinet nytta. Religiösa skäl uppgavs som anledning till osäkerhet till vaccination. Brist på tilltro till systemet och konspirationsteorier var ytterligare orsaker till tveksamhet där deltagare upplevde inskränkning av autonomi.</p>

Författare, år, titel, tidskrift, sidnr och land	Syfte	Metod	Värdering	Resultat
<p>Scheiber, A., Prinster, T. B., Stecko, H., Wang, T., Scott, S., Shah, S. H., & Wyne, K. (2023). COVID-19 Vaccination Rates and Vaccine Hesitancy Among Spanish-Speaking Free Clinic Patients. <i>Journal of Community Health</i>, 48(1), 127-135. https://doi.org/10.1007/s10900-022-01150-z</p> <p>Land: USA.</p>	<p>To assess COVID-19 vaccination rates, as well as attitudes and beliefs towards the vaccine, among a Latinx population utilizing our student-run free clinic.</p>	<p>Inklusionskriterier: Spansktalande personer över 18 år som besökte kliniken mellan juli 2022 och september 2022.</p> <p>Exklusionskriterier: Personer över 75 år.</p> <p>Urval: Bekvämlighetsurval. Bortfall 12 personer.</p> <p>Slutlig studiegrupp: 146 deltagare varav 60 män, 83 kvinnor och 3 deltagare av okänt kön.</p> <p>Datainsamling: Frågeformulär.</p> <p>Analys: Deskriptiv statistisk analys.</p>	<p>Styrkor: Tydlig beskrivning av hur materialet anonymiserats och förvarats.</p> <p>Deltagarnas ålder har preciserats framgår i resultatet.</p> <p>Svagheter: Relativt liten studiegrupp.</p> <p>Kvalitetsgranskning: Hög kvalitet.</p>	<p>Anledningar till oro var rädsla för biverkningar, att smittas av viruset via vaccinet, allergi, bristande tilltro till vaccinets effektivitet och tidigare erfarenheter. Den bedömda risken att insjukna i Covid-19 ansågs vara låg hos en del deltagare. Rädsla för nålar var ytterligare en orsak.</p>

Författare, år, titel, tidskrift, sidnr och land	Syfte	Metod	Värdering	Resultat
<p>Shin, M. B., Sloan, K. E., Martinez, B., Soto, C., Baezconde-Garbanati, L., Unger, J. B., Kast, W. M., Cockburn, M., & Tsui, J. (2023). Examining multilevel influences on parental HPV vaccine hesitancy among multiethnic communities in Los Angeles: A qualitative analysis. <i>BMC Public Health</i>, 23(1), Artikel 545. https://doi.org/10.1186/s12889-023-15318-2</p> <p>Land: USA.</p>	<p>To examine HPV vaccine hesitancy across multiple racial/ ethnic communities to understand the barriers and opportunities to inform community-specific multilevel approaches to improve HPV vaccination among diverse populations.</p>	<p>Inklusionskriterier: Vårdnadshavare till barn i åldern 9 till 17 år som påbörjat vaccination mot HPV. Deltagarna skulle tala engelska, spanska eller mandarin.</p> <p>Exklusionskriterier: Framgår ej.</p> <p>Urval: Målinriktat urval.</p> <p>Slutlig studiegrupp: 20 deltagare varav 19 kvinnor och en man.</p> <p>Datainsamling: Fokusgruppsintervjuer.</p> <p>Analys: Kvalitativ tolkande innehållsanalys.</p>	<p>Styrkor: Deltagarna intervjuades i en trygg miljö.</p> <p>Deltagarna hade själv anmält sitt intresse för studien.</p> <p>Intervjuguide presenteras i artikeln.</p> <p>Transkriberat av personer som inte deltog vid intervjuerna.</p> <p>Svagheter: Ojämn fördelning mellan kvinnor och män som deltog i studien.</p> <p>Kvalitetsgranskning: Hög kvalitet.</p>	<p>Rädsla för långtidsbiverkningar, framför allt långtidsbiverkningar som infertilitet orsaker till tveksamhet gällande vaccination. Snabbt utvecklade av vaccin samt brist på information gällande vacciner var orsaker till att deltagare tvekade inför vaccination. Tvivel hos en del deltagare grundades i ifrågasättande av vaccinernas effektivitet och nyttan med vaccin. Misstro till vården och information vården gav kunde ibland ligga till grund för tveksamhet.</p>

Författare, år, titel, tidskrift, sidnr och land	Syfte	Metod	Värdering	Resultat
<p>Steinmetz, L. (2022). Sociodemographic predictors of and main reasons for COVID-19 vaccine hesitancy in eastern Oslo: A cross-sectional study. <i>BMC Public Health</i>, 22(1), Artikel 1878. https://doi.org/10.1186/s12889-022-14261-y</p> <p>Land: Norge.</p>	<p>To explore predictors of both vaccine hesitancy and specific reasons for hesitancy.</p>	<p>Inklusionskriterier: Personer över 18 år bosatta i några utvalda områden.</p> <p>Exklusionskriterier: Framgår ej.</p> <p>Urval: Bekvämlighetsurval.</p> <p>Slutlig studiegrupp: 5442 deltagare, varav 2270 män och 3171 kvinnor i åldern 18 år och äldre.</p> <p>Datainsamling: Online-enkät.</p> <p>Analys: Statistisk analys.</p>	<p>Styrkor: Stort deltagarantal.</p> <p>Enkäten fanns på flera olika språk.</p> <p>Svagheter: Inklusionskriterier framgår men är inte tydligt beskrivna.</p> <p>Kvalitetsgranskning: Medelhög kvalitet.</p>	<p>Huvudorsaker till vaccintveksamhet var risk för allvarliga biverkningar, oro för att utvecklingen av vaccinet gått för fort, ifrågasättande av vaccinets effektivitet, bristande tilltro till samhällsledning och sjukvården, medias påverkan och religiösa skäl. Tilltro till kroppens egen förmåga att utveckla skydd mot infektion, rädsla för sjukvården samt personlig bedömning av risk att bli sjuk var andra huvudorsaker.</p>

Författare, år, titel, tidskrift, sidnr och land	Syfte	Metod	Värdering	Resultat
<p>Tharwat, S., Abdelsalam, H. A., Abdelsalam, A., & Nassar, M. K. (2022). COVID-19 Vaccination Intention and Vaccine Hesitancy among Patients with Autoimmune and Autoinflammatory Rheumatological Diseases: A Survey. <i>International Journal of Clinical Practice</i>, 2022, 1-10. https://doi.org/10.1155/2022/5931506</p> <p>Land: Egypten.</p>	<p>To determine the level of intention to get vaccinated against COVID-19 among Egyptian patients with autoimmune and autoinflammatory rheumatological diseases (AIIRDs), as well as to estimate their knowledge and beliefs towards COVID-19 vaccination.</p>	<p>Inklusionskriterier: Personer över 18 år med AIIRDs.</p> <p>Exklusionskriterier: Personer med degenerativa ledsjukdomar ej relaterade till AIIRDs och personer med neurologiska eller psykiska funktionsnedsättningar.</p> <p>Urval: Målinriktat urval.</p> <p>Slutlig studiegrupp: 206 deltagare varav 173 kvinnor och 33 män från 18 år.</p> <p>Datainsamling: Enkät med öppna och slutna frågor.</p> <p>Analys: Statistisk analys.</p>	<p>Styrkor: Pilotstudie genomförd före studiens start.</p> <p>Enkäten innehåller både öppna och slutna frågor.</p> <p>Svagheter: Lågt deltagarantal i studien.</p> <p>Studien genomfördes på enbart en klinik.</p> <p>Kvalitetsgranskning: Medelhög kvalitet.</p>	<p>Rädsla för hur vaccinet fungerar samt för biverkningar från vaccinet var vanliga anledningar till vaccintveksamhet. Användandet var barriärer som exempelvis munskydd och handdesinfektion tillsammans med tveksamhet om vaccinets effektivitet, snabba utveckling samt deltagares bedömning av egen risk att bli smittad eller allvarligt sjuk var anledningar. Påverkan från media, sociala nätverk och misstro mot systemet skapade tveksamhet. Rädsla för smärta vid injektionsstället lyftes också som en orsak.</p>

Författare, år, titel, tidskrift, sidnr och land	Syfte	Metod	Värdering	Resultat
<p>Wang, C.-W., de Jong, E. P., Faure, J. A., Ellington, J. L., Chen, C.-H. S., & Chan, C.-C. (2022). A matter of trust: A qualitative comparison of the determinants of COVID-19 vaccine hesitancy in Taiwan, the United States, the Netherlands, and Haiti. <i>Human Vaccines & Immunotherapeutics</i>, 18(5), Artikel 2050121. https://doi.org/10.1080/21645515.2022.2050121</p> <p>Land: Taiwan.</p>	<p>To understand the similarities and differences in the determinants of COVID-19 vaccine hesitancy in Taiwan, the United States, the Netherlands, and Haiti.</p>	<p>Inklusionskriterier: Personer boende i Taiwan, USA, Nederländerna och Haiti.</p> <p>Exklusionskriterier: Framgår ej.</p> <p>Urval: Snöbolls- och bekvämlighetsurval.</p> <p>Slutlig studiegrupp: 47 deltagare, varav 23 män och 24 kvinnor från ålder 20 år.</p> <p>Datainsamling: Semistrukturerade face-to-faceintervjuer</p> <p>Analys: Reflexiv tematisk analys.</p>	<p>Styrkor: Jämn fördelning mellan kvinnor och män.</p> <p>Tydlig diskussion om förförståelse och hur det kan ha påverkat data.</p> <p>Intervjuguide presenteras i artikeln.</p> <p>Svagheter: Några få deltagare ingick i forskarnas sociala nätverk, vilket kan ha påverkat resultatet. Det här redovisas och diskuteras i artikeln.</p> <p>Kvalitetsgranskning: Hög kvalitet.</p>	<p>Informationens kvalitet var av betydelse. Brist på information samt påverkan från omgivningen och internet skapade tveksamhet gällande vacciners innehåll och biverkningar. Snabb utveckling av vacciner lyftes som orsak till tveksamhet mot vacciner. Deltagare ifrågasatte det personliga behovet av vaccination samt vacciners effektivitet jämfört med kroppens eget försvar. Bristande tillit till läkare, läkemedelsbolag samt regering var orsaker som skapade tveksamhet hos deltagarna</p>